

Kriminalistická stopa v kontexte kriminalistickej vedy

Anotácia: Autor sa v príspevku zaoberá analyzovaním kriminalistickej vedy v súvislosti s jej podstatnými atribútmi, a to objektom a predmetom skúmania. Prevažná a podstatná časť je venovaná kriminalistickej stope ako základnej kategórii kriminalistiky, teórii odrazu vo vzťahu ku kriminalistickej stope a významu kriminalistických stôp pre kriminalistickú prax.

Kľúčové slová: kriminalistická stopa, predmet kriminalistiky, kriminalistická veda.

Kriminalistika sa ako samostatná vedná disciplína začala konštituovať v procese vnútornej diferenciacie trestného práva procesného v druhej polovici 19. storočia. Avšak kriminalistika sa nestala odvetvím a ani nie je súčasťou práva, a to z jediného dôvodu, že právna veda je vedou o práve. Kriminalistika nie je právom, pretože jej obsahom nie sú právne normy ako normatívy regulovania ľudskej činnosti, a preto nie je ani právnou vedou. Týmto nechceme tvrdiť, že kriminalistika nemá žiadny vzťah k právu, a prikláňame sa k názoru, že v záujme dodržiavania a upevňovania zákonnosti pri vyšetrovaní je nesprávne oddeľovať kriminalistiku od trestného procesu a stavať medzi ne neprekonateľné prekážky. Na tomto základe môžeme uviesť, že kriminalistika a trestné právo, aj keď majú spoločnú funkciu pri ochrane spoločenských vzťahov pred trestnými činmi, sa odlišujú tak predmetom skúmania, ako aj svojimi prostriedkami, metódami, ktorými ich realizujú. Kriminalistika má svoju samostatnosť aj voči technickým a prírodným vedám, aj keď využíva ich poznatky. Poznatky z týchto vedných odborov kriminalistika nielen využíva, ale ich aj tvoriacim spôsobom prepracováva a dáva im nový, kvalitatívne odlišný charakter a plne ich zapája do služieb orgánov potláčajúcich kriminalitu. Samotné využívanie technických poznatkov technických vied ešte nemení technický charakter týchto poznatkov. Ak sa majú poznatky prírodných a technických vied stať súčasťou kriminalistiky, musia dosiahnuť novú kvalitu. Bojom proti kriminalite sa nezapodievali a ani nezapodievali fyzici, chemici, technici, psychológovia a svojím vedám ani nedávajú takéto úlohy, pretože táto úloha patrí kriminalistike. Kriminalistika využíva aj poznatky z iných vedných odborov, a to lekárskeho, chemického, poľnohospodárskeho, spoločenského, zo štatistiky, informatiky, biológie a iných. Tým sa stáva kriminalistika interdisciplinárnym odborom. Je nesprávne zaraďovať kriminalistiku medzi technické a prírodné vedy, pretože ona svojím zameraním nepochybne patrí medzi spoločenské vedy. Od začiatku kriminalistickej vedy je badať veľmi úzky vzťah medzi kriminalistikou a kriminológiou. Asi to viedlo zakladateľa kriminalistiky H. Grossa k tomu, že kriminalistiku chápal ako súčasť kriminológie, čo asi aj v dnešnej dobe ovplyvňuje názory niektorých súčasných kriminalistov, keď kriminalistiku zaraďujú pod kriminológiu, čo je fenomén hlavne kriminalistov západných krajín.¹ Definovanie kriminalistiky ako vedy závisí od genézy názorov na vymedzenie jej predmetu, systému a metód.

Vymedzenie pojmu kriminalistiky by malo korešpondovať s vymedzením jej predmetu ako vedy. Aby sme presnejšie pochopili kriminalistiku, je potrebné si najskôr vymedziť okruh objektov materiálneho sveta, ktoré skúma. Vo všeobecnej rovine môžeme charakterizovať tieto objekty ako kriminalisticky relevantné udalosti, avšak toto označenie nám ešte neodpovedá na otázku, čo z materiálneho sveta je také špecifické, že tu existuje samostatná vedná disciplína, ktorá toto špecifikum poznáva. Musíme si uvedomiť, že kriminalisticky relevantné udalosti skúmajú aj iné vedné disciplíny, s ktorými je kriminalistika relatívne úzko spätá.

---

¹ PORADA, V., et. al. 2007. Kriminalistika, str. 12.

Kriminalistická veda patrí do skupiny vied, ktoré sa zaoberajú zločinnosťou spoločne s trestnoprávnou vedou, kriminológiou, penológiou a rôznymi forenznými vedami, akými sú nepochybne súdne lekárstvo, súdna psychológia a psychiatria, súdne inžinierstvo a pod. Reálne objekty skúmania tejto skupiny vied sú väčšinou zhodné a ide najmä o objekty:²

- príčiny, podmienky a okolnosti umožňujúce spáchanie trestných činov a vznik iných spoločensky škodlivých udalostí (kriminalisticky relevantných udalostí),
- trestné činy a iné spoločensky škodlivé udalosti (napr. samovraždy, nehody, havárie a pod.) a ich následky,
- páchatelia trestných činov,
- činnosť páchatel'ov trestných činov,
- činnosť pracovníkov polície, prokuratúry a súdov,
- činnosť znalcov, znaleckých inštitúcií,
- obetí trestných činov.

Tieto objekty kriminalistika skúma z hľadiska vlastných špecifických okruhov zákonitostí, z ktorých ich neskúma iný vedný odbor.

Exaktnosť kriminalistickej vedy a jej teórie sa prejavuje v správnom vymedzení vzťahu objektu a predmetu poznania. Objekt poznania, ako aj predmet poznania majú v rámci procesu poznania rôznu funkciu. Kriminalistika skúma svoj objekt poznania cez inú optiku, ako môžu ten istý objekt skúmania skúmať aj iné vedné odbory ako kriminológia, trestné právo a pod. Kriminalistika neskúma tento objekt na základe svojej ľubovôle, ale voľba objektu je determinovaná množstvom obmedzujúcich činiteľov, ako sú úroveň poznania samého objektu, ďalej sú to personálne, časové, materiálne možnosti a napokon ciele poznania. V predmete poznania sú formulované hlavné smery vedeckého skúmania a tiež možnosti riešenia vedeckých úloh metódami a prostriedkami danej vedy.³

V kriminalistike je predmet špecifický a je determinovaný:

- veľkou variabilnosťou objektov, ktoré skúma, t. j. rozsahom a rôznorodosťou kriminalisticky relevantných udalostí,
- variabilnosťou zdrojov informácií o týchto udalostiach,
- širokým spektrom poznávacích metód a im zodpovedajúcich prostriedkov a postupov,
- pomerne rozsiahlym počtom subjektov objasňovania.

Podľa viacerých autorov predmet kriminalistiky tvorí najmä okruh dvoch zákonitostí:

- zákonitosti vzniku a zániku kriminalistických stôp, iných súdnych dôkazov a kriminalisticky významných informácií,
- zákonitosti vyhľadávania, zaisťovania, zhromažďovania, skúmania a využívania kriminalistických stôp, iných súdnych dôkazov a kriminalisticky významných informácií v záujme rýchleho, úplného a objektívneho odhaľovania, vyšetrovania a prevencie trestných činov.⁴

Podľa V. Krajníka predmetom kriminalistiky je kriminalistická stopa – nie trestný čin. Kriminalistika rozlišuje dva druhy kriminalistických stôp – dva druhy predmetu – pamäťové stopy a látkové stopy, a preto systém kriminalistiky je determinovaný a tvorený

---

² Pozri:

SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z. 1994. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky, s. 3.
STRAUS, J., NĚMEC, M., et. al. 2009. Teórie a metodológie kriminalistiky, s. 14-16.

³ HOLCR, K. 1996. Logika, metodológia a metódy vedeckého poznania, s. 7.

⁴ Pozri:

ŠIMOVIČEK, I. 2000. Teória kriminalistiky, s. 8.
MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. 2004. Kriminalistika, s. 4.
STRAUS, J., et al. 2004. Úvod do kriminalistiky, s. 44.
STRAUS, J., NĚMEC, M., et. al. 2009. Teórie a metodológie kriminalistiky, s. 16.
PORADA, V., et. al. 2007. Kriminalistika, str. 10.
ŠIMOVIČEK, I., et. al. 2001. Kriminalistika, s. 4.

kriminalistickou technikou a kriminalistickou taktikou. Ako uvádza, v modernom poňatí kriminalistiky sa vyskytujú snahy, aby sa kriminalistická stopa vytratila z vyjadrenia predmetu a pojmu kriminalistiky a ostala tzv. ukrytá pod vonkajšími prejavmi trestného činu.⁵

Kriminalistika sa zaoberá predovšetkým skúmaním zachovaných prejavov kriminalisticky relevantných udalostí vo forme materiálnej, kde týmto prejavom hovoríme stopy. Kriminalistika tak ako napr. iné vedné odbory, ako je história a archeológia, skúma javy a procesy sprostredkované, avšak na rozdiel od nich musí kriminalistika svoj objekt – stopu individualizovať. Kriminalistická stopa je objektom a v nej uložená informácia je primárnym predmetom záujmu kriminalistickej vedy.⁶

Zanalyzovaním dostupných teoretických zdrojov kriminalistiky môžeme uviesť, že aj napriek viacerým zorným pohľadom cez optiku predmetu kriminalistiky na jej objekt ústredným pojmom kriminalistiky je kriminalistická stopa.

1. Stopa ako fundamentálna kategória kriminalistiky

Vo všeobecnej rovine možno stopu charakterizovať ako na určitej úrovni zistiteľný a rozlíšiteľný dôsledok interakcie reálneho objektu so svojím okolím. Od všeobecného pojmu stopa, ktorá znamená akýkoľvek druh zmeny, ktorá by nasvedčovala o existencii niektorého konkrétneho objektu, je odvodený pojem kriminalistická stopa. V kriminalistickej praxi je termín kriminalistická stopa často frekventovaným termínom. Kriminalistická stopa je v súčasnej modernej kriminalistike základnou kriminalistickou kategóriou. Na obsah pojmu kriminalistická stopa sú rôzne názory, a preto je na mieste otázka, čo považujeme za kriminalistickú stopu. Sú to len zmeny, ktoré vznikli v súvislosti s kriminalisticky relevantnou udalosťou alebo i zmeny vyvolané inými udalosťami? Je kriminalistickou stopu aj zmena, ktorá vznikla i z nej než príčinnej súvislosti s kriminalisticky relevantnou udalosťou? Budú všetky zmeny vyvolané kriminalisticky relevantnou udalosťou kriminalistickými stopami alebo len niektoré z nich? Rozlišujeme materiálne prostredie a vedomie človeka, a tým aj pohľad na kriminalistické stopy v súvislosti s odrazom v nich? Ide o obsahovo rozporné pohľady na kriminalistickú stopu. V takto naznačených otázkach má chápanie kriminalistickej stopy v konečnom dôsledku vplyv na samotné definovanie kriminalistickej stopy i určenie na účely klasifikácie kriminalistických stôp. Iba správne vyriešenie týchto rozporuplných pohľadov pomáha k samotnému vymedzeniu obsahu pojmu kriminalistickej stopy, pričom je nutné vymedziť náležitosti, ktoré má obsah kriminalistickej stopy spĺňať. Kriminalistická stopa tvorí základ pri objasňovaní kriminalistickej udalosti. V procese poznania kriminalistickej udalosti kriminalistické stopy poskytujú adekvátny obraz o jej priebehu, činnosti páchatela, ako aj iných osôb, ktoré sa na vzniku takejto udalosti podieľali a tiež poskytujú informácie o použitých prostriedkoch. Z hľadiska genézy pojmu kriminalistickej stopy v historickom kontexte zistíme veľmi zaujímavé poznatky.

Prvá zmienka o rozpracovaní pojmu kriminalistická stopa sa nachádza v učebnici Hansa Grossa – zakladateľa vedeckej kriminalistiky – „Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik“ z roku 1893, kde kriminalistickú stopu chápe a popisuje ako veľmi konkrétnu stopu a veľkú pozornosť venuje trasologickým stopám, stopám krvi, znakom osoby, avšak všeobecnú definíciu kriminalistickej stopy nerozvíja.

V začiatkoch rozvoja kriminalistiky boli stopy chápané ako konkrétne prejavy trestnej činnosti a autori sa orientovali na popis konkrétnych druhov kriminalistických stôp a spôsob ich zaisťovania. Povondra a Pinkas vo svojom diele z roku 1922 stopu rozdeľujú jednoducho na tri skupiny, a to na odtlačky, škrvny a iné stopy, v čom pokračoval aj Košťák v roku 1938

⁵ Pozri:

KRAJNÍK, V. 2005. Vedecké hľadiská kriminalistiky, s. 283-284.

KRAJNÍK, V., et al. 2005. Kriminalistika, s. 17-18.

⁶ METEŇKO, J., HEJDA, J. 2005. Predmet a metódy kriminalistiky, s. 41.

a Havlíčka v roku 1940 venuje svoju publikáciu mechanoskopickým stopám a remeselným nástrojom.⁷

Niektorí kriminalisti považovali za kriminalistickú stopu len zmenu, ktorá vznikla v súvislosti s trestným činom, ako napr. B. Nemeč a kol., ktorí kriminalistickú stopu definujú ako „každú zmenu, ktorá na mieste konkrétneho trestného činu alebo na mieste prípravy naň vznikla konaním páchatel'a, spolupáchatel'ov, prípadne obetí a je v príčinnej súvislosti s nastaným alebo zamýšľaným následkom“.⁸

Zúženie pojmu kriminalistickej stopy len na zmeny, ktoré vznikli v súvislosti s trestným činom, nie je presnou formuláciou, pretože kriminalistika neplní len úlohy pri objasňovaní trestných činov, ale aj pri iných protispoločenských javoch, pri ktorých využíva odrazy, zmeny vyvolané touto udalosťou. Preto obsah pojmu kriminalistická stopa má zahŕňať nielen zmeny vyvolané udalosťou trestného činu, ale aj zmeny vyvolané všetkými udalosťami na objasňovanie, na ktoré je kriminalistika povolaná.

Zlom v teoretickom vyšpecifikovaní kriminalistickej stopy našimi, ako aj českými kriminalistami nastal od 70-tych rokov 20. storočia.

Protivinský vo svojich publikáciách z roku 1976 definuje kriminalistickú stopu, že sú to „zmeny, ktoré súvisia s vyšetrovanou udalosťou, sú zistiteľné, zaistiteľné a dekodovateľné súčasnými kriminalistickými metódami, prostriedkami a postupmi a sú kriminalisticky relevantné“.⁹

Pješčák v roku 1986 uvádza, že „stopou trestného činu rozumieme zmenu, ktorá príčinne, miestne a časovo súvisí s vyšetrovanou udalosťou, ešte nezanikla, obsahuje trestnoprocesné alebo kriminalisticky relevantné informácie a je zistiteľná, zaistiteľná a využiteľná pomocou súčasných kriminalistických alebo prírodovedných metód, prostriedkov a postupov.“¹⁰

Podľa Šimovčeka v učebnici kriminalistiky z roku 1999 je kriminalistickou stopou „každá zmena v materiálnou prostredí kriminalisticky relevantnej udalosti, ktorá s ňou súvisí príčinne (miestne alebo časovo) a je zistiteľná, zaistiteľná a využiteľná v procese objasňovania tejto udalosti za pomoci kriminalistikou uznávaných a prakticky dostupných metód“.¹¹

Musil vo svojom druhom prepracovanom vydaní kriminalistiky z roku 2004 jasne definuje, že „kriminalistická stopa nemôže existovať bez svojho materiálneho nositeľa. Takýmito nositeľmi sú v prípadoch stôp v neživej a živej prírode najrôznejšie materiálne objekty, pri stopách vytvorených vo vedomí ľudí je to mozgová šedá kôra so svojimi psychofyziologicalkými procesmi“.¹²

V učebnici z roku 2005 sa Krajník pri pojme kriminalistickej stopy zaoberá aj vlastnosťami hmoty a uvádza, že „vznik stôp je dôsledkom odrazu vlastnosti hmoty. Materiálne objekty na seba pôsobia – vzájomne sa odrážajú a odrážajú sa aj v prostredí, v ktorom sa nachádzajú. Každá udalosť reprezentovaná materiálnymi objektmi sa preto odráža v prostredí – vznikajú zmeny – stopy. Každý objekt sa odráža v okolitom prostredí a navyše všetky objekty sa odrážajú vzájomne. Vznikajú rôzne druhy odrazov – stôp. Tie

---

⁷ Pozn:

GROSS, H. 1914. Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik.

POVONDRA, J., PINKAS, O. 1922. Pokyny pro službu pátrací a daktyloskopickou bezpečnostních orgánů.

KOŠŤÁK, R. 1938. Učebnice pátrací taktiky.

⁸ NEMEC, B. 1959. Učebnice kriminalistiky I/1, s. 131-132.

⁹ PROTIVINSKÝ, M. 1976. Kriminalistická stopa, s. 14-15.

¹⁰ PJEŠČÁK, J. et. al. 1986. Kriminalistika, s. 87.

¹¹ ŠIMOVICEK, I., et. al. 1999. Kriminalistika, s. 37.

¹² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. 2004. Kriminalistika, s. 79.

odrazy – stopy, ktoré kriminalistika vie skúmať svojimi metódami, majú charakter kriminalistických stôp a nazývajú sa kriminalistické stopy“.¹³

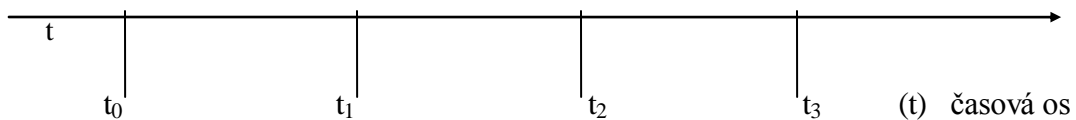
Straus v publikácii z roku 2009 uvádza, že za „kriminalistickú stopu je považovaná každá zmena v materiálnom prostredí alebo vo vedomí človeka, ktorá príčinne, miestne alebo časovo súvisí s vyšetrovanou udalosťou, obsahuje kriminalisticky alebo trestnoprávne relevantné informácie a je zistiteľná a zaistiteľná; informácie z nej využiteľné pomocou prístupných kriminalistických, prírodovedných a technických metód, prostriedkov a postupov“.¹⁴

Na základe analýzy a následnej syntézy definícií súčasných kriminalistov môžeme uviesť, že kriminalistická stopa je kriminalisticky relevantná materiálna zmena, ktorá je skúmateľná kriminalistickými metódami.

Pri vysvetľovaní pojmu kriminalistická stopa aj v súčasnosti je potrebné zaoberať sa otázkou vo vzťahu hmoty a vedomia. Bez ohľadu na túto skutočnosť v súčasnosti vychádzame z faktu, že kriminalistické skúmanie možno viesť len na materiálnom základe. Pojem materiálny základ znamená, že ide o takú formu existencie hmoty, ktorú poznáme, ale hlavne vieme skúmať existujúcimi vedeckými metódami. Po zhrnutí predchádzajúcich stanovísk na kriminalistickú stopu táto musí obsahovať a splňať:

- podstatou vzniku kriminalistickej stopy je odraz,
- zmeny vzniknuté odrazom musia byť poznateľné, čím sa rozumie schopnosť tieto zmeny súčasnými kriminalistickými metódami, prostriedkami a postupmi zistiť, zaistiť a dekódovať,
- zmeny musia byť v určitej spojitosti s kriminalisticky významnou udalosťou v príčinnej, miestnej alebo časovej súvislosti,
- ich minimálna životnosť, doba trvania je aspoň do času ich zistenia, zaistenia a dekódovania.

Na časovej osi je možné kriminalistickú stopu vyjadriť:¹⁵

t₀ – okamih vzniku zmeny

t₁ – čas zistenia zmeny

t₂ – čas zaistenia zmeny

t₃ – čas skúmania, vyhodnocovania a dekódovania informácie.

Na kriminalistickú stopu sú kladené tieto požiadavky:

Požiadavka príčinnej súvislosti je logická, pretože zmena, ktorá nevznikla v súvislosti s kriminalisticky relevantnou udalosťou, k nej nemá žiadny vzťah a nemá preto ani kriminalistický význam.

Požiadavka existencie zmeny od jej vzniku aspoň do času zistenia je zase logická. Zmena, ktorá z najrôznejších dôvodov v tomto čase zanikla, nemôže byť zistiteľná a nemôže mať preto charakter kriminalistickej stopy. Príčiny zániku zmien sú rôzne, patria sem príčiny objektívne, ale aj subjektívne.

Požiadavka vyhodnotiteľnosti súčasnými kriminalistickými metódami a prostriedkami má hlavný význam pre znaleckú činnosť. Ak nemožno zmenu, ktorá objektívne vznikla, vyhodnotiť, stráca charakter kriminalistickej stopy.¹⁶

¹³ KRAJNÍK, V., et al. 2005. Kriminalistika, s. 29.

¹⁴ STRAUS, J., NĚMEC, M., et al. 2009. Teórie a metodológie kriminalistiky, s. 28.

¹⁵ STRAUS, J., et al. 2004. Úvod do kriminalistiky, s. 83.

Požiadavky všeobecných zmien, aby mali charakter kriminalistických stôp, sú plne opodstatnené, avšak pre kriminalistickú prax je ich význam značne obmedzený. Na mieste kriminalisticky relevantnej udalosti nie je možné v niektorých prípadoch rozhodnúť, ktorá zmena naplňuje požadované kritériá, a je teda kriminalistickou stopou, a ktorá ich nespĺňa, a preto sa ňou netreba zaoberať. Preto platí všeobecná zásada, že na mieste kriminalisticky relevantnej udalosti a v súvislosti s jej objasňovaním sa vyhl'adáajú a zaisťujú akékoľvek zmeny. Až následne sa ich posudzovaním a skúmaním zistí, či majú vzťah ku konkrétnej udalosti a ako môžu pomôcť pri jej objasňovaní. Policajti nemajú na mieste rozhodovať o tom, ktorá zmena má charakter kriminalistickej stopy a má byť zaistená a ktorá nie.

Kriminalistická stopa vzniká v súvislosti s kriminalisticky relevantnou udalosťou. Samotný pojem kriminalisticky relevantná udalosť nahradil v modernom chápaní kriminalistiky zaužívaný pojem trestný čin. Kriminalisticky relevantnou udalosťou je dej, ktorý vzniká, má svoj priebeh a zaniká, pričom vyvoláva a podmieňuje vznik kriminalistickej situácie, na ktorej riešenie aplikujeme kriminalistické metódy s cieľom jej objasnenia.

Proces vzniku stôp je objektívny a nezávislý od subjektu jeho poznania. Informácie získavané skúmaním stôp sú adekvátnym subjektívnym odrazom objektívnych znakov a vlastností objektu. To znamená, že obsah kriminalistickej stopy a jeho forma tvoria kriminalisticky relevantnú informáciu o vlastnostiach odrážaného objektu. Kriminalisticky relevantné informácie sa týkajú okolností vzniku, priebehu a zániku kriminalisticky relevantných udalostí. Vždy sa viažu na určitú kriminalistickú situáciu a ich zistenie, zadokumentovanie a využívanie je nevyhnutým predpokladom riešenia danej situácie. Zisťovanie kriminalisticky relevantných informácií pomocou kriminalistických metód tvorí obsah procesu kriminalistického objasňovania.¹⁷ Policajti ako užívateľ informácie musí byť schopný zmeny a ich spojenie musí aktívne spracovať zodpovedajúcimi metódami, prostriedkami, ako aj svojimi zmyslami i abstrakciou, aby prípadne mohli slúžiť aj ako dôkaz.

2. Teória odrazu vo vzťahu ku kriminalistickej stope

Podstata kriminalistických stôp vychádza z všeobecnej filozofickej teórie odrazu, ktorá je jednou z teórií poznania. Teória odrazu učí, že pokiaľ na seba súčasne pôsobia dva alebo viac objektov, odovzdávajú si navzájom informácie o svojich vlastnostiach. Pritom nezáleží na tom, aký je charakter jednotlivých na seba pôsobiacich objektov. Vzájomné pôsobenie medzi hmotnými objektmi sa uskutočňuje odovzdaním energie a hmoty súčasne. Existencia odrazu je všeobecnou vlastnosťou hmoty a je podmienená vzájomným pôsobením hmoty samotnej, jej formou bytia v časopriestore, pôsobením predmetov alebo javov a samotný proces odrazu je výsledkom samotného pôsobenia medzi objektom odrazu a subjektom odrazu. Odraz vlastnosti anorganickej a organickej hmoty, jej formy závisia od výšky a zložitosti pohybu hmoty. Najzložitejšou a najvyššou formou pohybu je proces myslenia. Odraz je chápaný ako všeobecná vlastnosť hmoty, je skúmaná a analyzovaná v troch aspektoch, ktoré spolu vzájomne súvisia:

- v ontologickom a všeobecnom zmysle je odraz chápaný ako vlastnosť hmoty a základ jej vývoja charakterizuje ontologickú stránku sveta, čo umožňuje jednotný materialistický výklad vývoja v prírode, spoločnosti a v poznaní,
- v gnozeologickom aspekte charakterizuje odraz zobrazovania objektívnej reality v ľudskom vedomí a poznaní, čo umožňuje materialistický výklad poznania, výklad vzťahu subjektu a objektu,

---

¹⁶ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z. 1994. Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky, s. 14-15.

¹⁷ ŠIMOVČEK, I. 2000. Teória kriminalistiky, s. 88.

- v sociálnom aspekte charakterizuje odraz procesy vzájomného pôsobenia prírody a spoločnosti, vzájomné vzťahy v spoločnosti, vzťahy v spoločenskom vedomí.¹⁸

Na vysvetľovanie vzniku kriminalistických stôp bola vzatá teória odrazu pravdepodobne preto, že pri úzkom chápaní vzniku je kriminalistická stopa zobrazením vonkajších a charakteristických znakov objektu, ktoré sa zafixujú ako látka – látková zmena. Poznanie vzniku kriminalistických stôp sa však nerieši vždy v takomto usporiadaní, keď empirické posudzovanie vyvoláva empirický účinok považovaný za obraz originálu. Toto by bolo možné naplniť pri kriminalistických stopách látkových (kriminalisticko-technických). Obsah pojmu kriminalistická stopa je však podstatne širší a neobmedzuje sa iba na vonkajšie charakteristické znaky. Taká je situácia v prípade pamäťových stôp. Preto je potrebné dôsledne odlišovať pojmy odraz a znak.

Podľa materialistickej teórie odrazu, ktorou sa v súčasnosti vysvetľuje vznik kriminalistických a iných stôp, objektívne existujúca hmota sa v okolitom prostredí odráža a vytvára tak svoje odrazy – stopy. Tu nastáva rozpor tejto teórie s tvrdením materialistickej gnozeológie o tom, že hmota je objektívna realita, ktorá existuje mimo nás a nezávisle od nás, tak isto všetky predmety a procesy objektívnej reality existujú nezávisle od vedomia. Takto môžeme chápať len javy, ktoré sa týkajú procesu poznania, inak by sme pri dôslednej interpretácii narazili na rozpor vnútri samotného tvrdenia. V zmysle materialistickej teórie o vzniku, existencii a poznaní sveta nemôžeme hovoriť o nezávislosti objektívnej reality od objektívne existujúceho vedomia. Z toho vyplýva, že žiadna hmota nemôže existovať nezávisle od existencie inej hmoty. Pri materiálnom základe ide o takú formu existencie hmoty, ktorú poznáme, ale hlavne vieme skúmať existujúcimi vedeckými metódami. Odraz je v neoddeliteľnom spojení s odrážajúcim systémom. Z toho vyplýva, že k procesu odrazu nestačí len originál, ale musí byť aj nositeľ odrazu. Akýkoľvek odraz v anorganickej alebo organickej prírode, alebo vo forme abstraktného myslenia nemôže existovať bez materiálneho nositeľa. Nositeľ má vždy vplyv na odraz, lebo odraz nemôže byť úplne oddelený od svojho nositeľa. To platí vo väčšej či menšej miere pre všetky druhy stôp kriminalisticky relevantnej udalosti. Spôsob, forma odrazu objektívnej reality človekom je len plastickým, zrkadlovým odtlačkom objektívnej reality v ľudskom mozgu. Nie je teda na mieste uvádzať stopy vo vedomí človeka ako formu, druh zobrazenia jedného objektu v objekte druhom vedľa materiálnych stôp zobrazení organických a anorganických objektov.

Ak naďalej vysvetľujeme vznik kriminalistických stôp podľa materialisticky chápanej teórie odrazu, dostávame sa do rozporu pri interpretácii vyšších foriem odrazu a súčasných kriminalistických stôp, najmä stôp vo vedomí. Bude preto potrebné pripustiť existenciu dosiaľ nepoznaných foriem (nepoznaných druhov látok) existencie hmoty s tým, že nie každý odraz sme v súčasnosti schopní chápať a už vôbec nie vedecky skúmať.¹⁹ V procese odrazu vzniká vzťah originál a odraz, kde platí zákon prvotnosti odrážaného, teda originálu. Niekedy v kriminalistickej teórii a praxi je odraz zužovaný iba na odraz páchatel'a a ním použitých prostriedkov na hmotných jedincoch miesta činu. V skutočnosti však dochádza zákonite k náprotivnejšiemu odrazu jedincov miesta činu, napr. napadnutých predmetov, obetí a pod., na páchatel'ovi, jeho odeve, ním použitých prostriedkoch. Tieto vzájomné odrazy bývajú niekedy dokonca nie jednorazové, ale viacpočetné. Preto musíme často abstrahovať, ak chceme určiť, čo je v danom procese odrazu originálom a čo odrazom, teda čo je odrážaným objektom a čo je odrazom alebo nositeľom odrazu.

Metodologickým základom poznania trestného činu podľa kriminalistických stôp je teória vzájomného pôsobenia. Výsledkom vzájomného pôsobenia je odraz v podobe zmien v materiálnom prostredí. Vznik odrazu vyžaduje:

¹⁸ VAJDA, L., PORADA, V. 1981. Kriminalistika: vyšetřování silničních dopravních nehod, s. 8-12.

¹⁹ KRAJNÍK, V. 2000. Poznámka k vzáhu principu odrazu a kriminalistickej stopy, s. 131-134.

- odrážaný materiálny systém, ktorý je určený súhrnom vlastností (všeobecných, špecifických), ktorý v procese poznania nazývame objekt,
- odrážajúci sa materiálny systém, materiálny nositeľ odrazu, príjemca schopný odraziť a zafixovať vlastnosti odrážaného objektu, ktorý v procese odrazu nazývame subjekt.
- vzájomné pôsobenie odrážaného a odrážajúceho materiálneho systému.²⁰

3. Informačný význam kriminalistických stôp

Spoločenskou funkciou kriminalistiky je boj s trestnou činnosťou a je pre ňu charakteristické, že vedecky skúma javy a procesy na základe ich stôp, teda sprostredkovane. Význam kriminalistických stôp je preto nenahraditeľný, neraz ide o jediný zdroj informácií o spáchanom trestnom čine alebo inej kriminalisticky relevantnej udalosti.

Význam kriminalistických stôp pre kriminalistickú prax je, že vo všeobecnosti výsledok ich skúmania umožňuje:

- vytvoriť si vierohodnú predstavu o celkovej situácii a jednotlivých detailoch, za ktorých došlo k trestnému činu,
- vytvoriť si predstavu o fyzických a mentálnych vlastnostiach páchatel'ov a o druhu a zvláštnostiach prostriedkov, aké boli použité v súvislosti s trestným činom,
- identifikovať konkrétny objekt alebo zistiť jeho skupinovú príslušnosť.

Na každom mieste kriminalisticky relevantnej udalosti sa nachádza dostatok informácií potrebných na zistenie objektívnej pravdy. Informácie obsiahnuté v stopách je možné rozdeliť na:

- informácie prvotné – predstavujúce technickú hodnotu stopy,
- informácie odvodené – predstavujúce taktickú hodnotu stopy.²¹

Prvotné informácie sú priamo obsiahnuté v materiálnych zmenách prítomných na mieste činu spôsobených v súvislosti s objasňovaným prípadom. Ide o charakteristické znaky alebo ich súhrn obsiahnutý v stopách vyhladaných na mieste kriminalisticky relevantnej udalosti. Prvotné informácie obsahujú predovšetkým stopy vyhladané a zaistené na mieste kriminalisticky relevantnej udalosti, ktorých vyhodnotením je možné zistiť charakteristické znaky objektu, ktorý stopu vytvoril. Vzhľadom na to, že prvotné informácie sa získavajú prevažne zo stôp vyhladaných a zaistených na mieste kriminalisticky významnej udalosti a tieto obsahujú v sebe individuálne znaky objektu, ktorý stopu vytvoril, podieľajú sa prvotné informácie v značnej miere na individuálnej identifikácii stopy a objektu, ktorý stopu vytvoril.

Kvality informačného obsahu stôp, ktoré sa viažu na zistenie identity alebo skupinovej príslušnosti osoby, zvierat'a a iných vlastností za pomoci kriminalisticko-technických metód, prostriedkov a postupov, predstavujú kriminalisticko-technickú hodnotu.

Kriminalisticko-technický význam stôp je predovšetkým v tom, že kriminalistickú stopu je možné využiť v procese kriminalistickej identifikácie a identifikovať tak osobu, zviera alebo vec, ktoré stopu vytvorili. Skúmaním konkrétnych kriminalistických stôp je možné určiť, ktorý objekt stopu vytvoril. Toto zistenie má spravidla zásadný význam pre objasnenie kriminalisticky významnej udalosti. Kriminalisticko-technická hodnota kriminalistických stôp sa viaže aj na možnosť zistenia stavu, pôvodu alebo postavenie objektu na zistenie technických aspektov mechanizmu udalosti, vzniku stôp a pod.

Ovodené informácie – nemožno stotožňovať s dohadmi alebo s verziami. Ide o presné alebo aspoň pravdepodobné vymedzenie úzkeho okruhu ďalších znakov osôb alebo vecí, ktoré stopu vytvorili. I keď pre individuálnu identifikáciu nemôžu byť odvodené informácie použité, nejde o informácie menej významné. Hodnota odvodených informácií je vysoká.

²⁰ Pozri:

PORADA, V., et. al. 2007. Kriminalistika, s. 49-51.

STRAUS, J., et. al. 2009. Teorie a metodologie kriminalistiky, s. 27-30.

²¹ SUCHÁNEK, J., PORADA, V. 1992. Kriminalistické stopy a identifikace, s. 346-347.

Kvality informačného obsahu stôp, ktoré sa viažu na možnosť bezprostredného odôvodnenia záverov kriminalisticko-taktického charakteru, predstavujú ich taktickú hodnotu. Bezprostrednosťou je potrebné chápať fakt, že kriminalista je sám alebo za pomoci odborníka (konzultanta) schopný vyhodnotiť ich kriminalistickú relevanciu aj obsah, a to spravidla už na mieste v priebehu obhliadania, iného kriminalistického úkonu alebo na základe analýzy výsledkov ich komplexov.

Kriminalisticko-taktický význam stôp je predovšetkým v tom, že kriminalistická stopa podáva dôležité informácie o osobách, ktoré sa podieľali na vyšetrovanej udalosti, ich činnosti, spôsobe spáchania činu, ich fyzických, prípadne i psychických schopnostiach, predmete záujmu, spôsobe príchodu a odchodu z miesta činu a pod. Dôsledným vyhodnotením kriminalisticko-taktickej informačnej hodnoty kriminalistických stôp je možné zistiť, či páchatel' poznal miesto činu, či mal potrebné technické, prípadne iné znalosti a schopnosti potrebné na prekonanie rôznych prekážok, či sa na svoje konanie vopred pripravoval, či bol sám, alebo boli viacerí páchatelia, ako sa na mieste činu správal, čo bolo predmetom jeho záujmu, ako aj celý rad iných kriminalisticky relevantných informácií, na základe ktorých pri ich správnom vyhodnutí je možné zúžiť okruh podozrivých osôb alebo vecí, a tak zabrániť zbytočným priesťahom, ako aj omylom pri objasňovaní kriminalisticky relevantnej udalosti.

Záver

Hlavnou funkciou kriminalistiky je riešiť vzťah kriminalistickej stopy k objektu, ktorý ju vytvoril. Kriminalistická veda o stopách z toho dôvodu zaujíma významné miesto v kriminalistickej vede, pretože kriminalistická stopa je stála kriminalistická kategória a v súčasnom poňatí aj základná kategória. Kriminalistické stopy poskytujú v procese poznania kriminalisticky relevantnej udalosti ako minulého javu adekvátny obraz o jej priebehu. Poznávacia funkcia kriminalistiky je dominantná pre riešenie otázok predmetu a systému kriminalistiky. Preto sa v kriminalistike nevyhneme riešeniam otázok, ktoré súvisia s problematikou poznávania, ktoré sa premieta do skúmania kriminalistických stôp. Niektorí kriminalisti zastávajú názor, že kriminalistika je výrazne utilitárna, zameraná len na účelné zaisťovanie kriminalistických stôp a dekodovanie informácií z nich. Preto začali do predmetu kriminalistiky zahŕňať aj znaky vyhľadávania a dokazovania trestnej činnosti, ako je činnosť páchatel'a a obeť, iné zdroje informácií o udalosti, spôsob spáchania skutku a pod., ktoré sú len predmetom obsahu pojmu kriminalistickej stopy.

Kriminalistika je však veda, ktorej vedecký základ vychádza z materiálneho princípu odrazu, ktorým sa v súčasnosti vysvetľuje vznik kriminalistických stôp. Kriminalistická stopa ako zachovaný prejav kriminalisticky relevantnej udalosti je primárnym predmetom kriminalistiky a je tým základom, z ktorého vychádzame pri jej objasňovaní.

Aktuálnosť danej témy súvisí aj s globalizáciou spoločnosti nevynechajúc kriminalistickú vedu, ktorá sa znova vracia k otázkam, ktoré sa pokladali za už vyriešené. Aj napriek tomu, že kriminalistika ako veda má svoj predmet skúmania, niektorí kriminalisti sa snažia začleniť do predmetu kriminalistiky aj predmety skúmania z iných vied zaoberajúcich sa trestnou činnosťou. Tým dochádza k zastieraniu kriminalistickej stopy ako predmetu kriminalistiky a kriminalistika sa dostáva do polohy vedy, ktorá skúma všetky atribúty, ktoré súvisia s trestnou činnosťou, čo nie je jej úlohou. Preto sa stotožňujeme s názorom V. Krajníka, ktorý na takéto ponímanie kriminalistiky kriticky poukázal a uviedol, že kriminalistika „chce“ byť o všetkom a pre všetko. Chce riešiť a nahrádzať celý trestný proces, chce riešiť právne otázky, vracia sa ku kriminalistickej charakteristike – čím sa mieša do otázok kriminologických, popiera kriminalistické stopy ako predmet kriminalistiky

a nahrádza ich informáciami, chce byť jedinou forenznou vedou, kriminalistika je určovaná len pre potreby polície a na druhej strane nepozná kriminalistickú taktiku“.²²

Literatúra

Knihy/Monografie

- ČERNÍK, V., FARKAŠOVÁ, E., VICENÍK, J. *Teória poznania*. Bratislava : Pravda, 1980. 416 s.
- GROSS, H. *Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik. II. Teil - 6. umgearb. Auf.* – München : J Schweitzer Verlag, 1914. 1214 s.
- HOLCR, K. *Logika, metodológia a metódy vedeckého poznania*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 1996. 81 s. ISBN 80-88751-91-8.
- KOŠŤAK, R. *Učebnice pátrací taktiky*. Praha : Nakl. a vyd. Rudolf Košťák, 1938. 246 s
- KRAJNÍK, V., et al. *Kriminalistika*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2005. 360 s. ISBN 80-8054-356-9.
- MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. 2. přeprac. a dopl. vyd.* Praha : C. H. Beck, 2004. 583 s. ISBN 80-7179-878-9.
- NEMEC, B. *Učebnice kriminalistiky I/1*. Praha : Ministerstvo vnitra, 1959. 539 s.
- PJEŠČÁK, J. et. al. *Kriminalistika: Učebnice pro právnické fakulty*. Praha : Naše vojsko, 1986. 297 s.
- PORADA, V., et. al. *Kriminalistika*. Bratislava : IURA EDITION. 2007. 604 s. ISBN 978-8078-170-5.
- POVONDRA, J., PINKAS, O. *Pokyny pro službu pátrací a daktyloskopickou bezpečnostních orgánů*. Kroměříž : Gusek, 1922.
- PROTIVINSKÝ, M. *Kriminalistická stopa: studie o metodologických základech kriminalistické nauky o stopách*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1976. 94 s.
- PROTIVINSKÝ, M. *Kriminalistika - Kriminalistická technika*. Praha : FMV - Správa vědy a školství, 1976. 354 s
- STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2004. 175 s. ISBN 80-86473-82-1.
- STRAUS, J., NĚMEC, M., et. al. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 503 s. ISBN 978-80-7380-214-1.
- STRAUS, J., PORADA, V. *Systém kriminalistických stóp*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2006. 170 s. ISBN 80-7251-226-9.
- SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z. *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*. Praha : TRIVIS-EXACTUS EDUCO, 1994. 119 s.
- ŠIMOVČEK, I. *Teória kriminalistiky*. Bratislava : IURA EDITION, 2000. 157 s. ISBN 80-88715-90-3.
- ŠIMOVČEK, I., et. al. *Kriminalistika*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 1999. 676 s. ISBN 80-8054-117-5.
- ŠIMOVČEK, I., et. al. *Kriminalistika*. Bratislava : IURA EDITION, 2001. 326 s. ISBN 80-89047-12-2.
- VAJDA, L., PORADA, V. *Kriminalistika: vyšetřování silničních dopravních nehod*. Brno: VUT, 1981. 148 s.
- Článek v časopise a zo zborníka**
- KRAJNÍK, V. Poznámka k vzťahu princípu odrazu a kriminalistickej stopy. In *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2000, roč. 8, č. 2, s. 131-134.

---

²² KRAJNÍK, V. 2005. Základné otázky súčasnej kriminalistiky – referát, s. 9

KRAJNÍK, V. Vedecké hľadiská kriminalistiky. In *Kriminalistika a forenzní disciplíny. Sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 80-7251-199-8. s. 283-284.

KRAJNÍK, V. Základné otázky súčasnej kriminalistiky – referát. In *Pokroky v kriminalistike 2005. Zborník z medzinárodnej konferencie konanej v dňoch 26.-28.6.2005*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2005. ISBN 80-8054-359-3. s. 9-13.

METEŇKO, J., HEJDA, J. Predmet a metódy kriminalistiky. In *Pokroky v kriminalistike 2005. Zborník z medzinárodnej konferencie konanej v dňoch 26.-28.6.2005*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2005. ISBN 80-8054-359-3. s. 38-46.

SUCHÁNEK, J., PORADA, V. Kriminalistické stopy a identifikace. In *Kriminalistický sborník*. 1992. roč. 36, č. 9. s. 346-351.

Keywords: forensic trace, forensic science, the subject of criminology

Summary

The main function of criminological science is to deal with the relationship of forensic traces and the object that created it. Criminological science about tracks therefore occupies an important place in criminological science, because forensic trace is a permanent category in the current criminological concept and also is its basic category. Forensic traces provide in the process of criminological knowledge as a past event an adequate picture of its process. Cognitive function of criminology is dominant for dealing with the subject and the system of criminology. Therefore, it is inevitable in criminology to address issues related to the issue of knowledge, which translates into criminological traces. Some criminologists believe that criminology is strongly utilitarian, focused only on ensuring forensic traces and decoding information from them. Therefore they began to include into the subject of criminology also signs of searching and taking of evidence criminal activity as is activity of the perpetrator and the victim, other sources of information about the event, the way of committing an act and the like. These are only projections of the contents of criminological trace.

Criminology is the science which is based on the scientific basis of substantive principle of reflection, which currently accounts origin of forensic traces. Forensic trace preserved as a manifestation of forensic relevant event is the primary subject of criminology and it is the basis on which to base is clarifying.

Timeliness of the topic related to the globalization of society, not excluding forensics science, which again comes back to issues that were considered already solved. Despite the fact that forensic science has as its object of investigation, some detectives are trying to incorporate the subject of forensic examination of the objects of other sciences dealing with crime. this leads to disguising as a subject of forensic traces of criminology and forensic gets into the position of science that examines all the attributes associated with crime, which is not its role. Therefore, i agree with V. Krajník on such a conception of criminology critical point and stated that „Criminology wants to be about everything and for everything. It wants to deal and to replace the whole criminal process, wants to solve legal issues, returns to the forensic characteristics -which is mixed into criminological questions, denies forensic traces as a subject of criminology and replaced their information. Wants to be the only forensic science, criminology is determined only for the needs of police and on the other hand, knows forensic tactics.”

JUDr. Miroslav Maťaš
Okresné riaditeľstvo PZ v Bardejove
Obvodné oddelenie PZ v Bardejove
e-mail: miroslav.matas@minv.sk

Recenzenti: prof. Ing. Václav Krajník, CSc., doc. JUDr. Jozef Meteňko, PhD.